

รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
เชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี

The Strength Development Model of OTOP INNO-Life Community with Creative
Participation Process: A Case Study Suphanburi Province

เบญจวรรณ เจริญกลีกร* วิจิตรา ศรีสอน และสันฐาน ชยอนนท์
วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Benjawan Charoenkasikorn* Wijittra Srisorn and Santhan Chayanon
College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University

Received: October 3, 2023

Revised: November 1, 2023

Accepted: November 2, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาบริบท และสภาพปัญหาชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 63 คน ได้แก่ สมาชิกโอท็อปที่ร่วมประชุม 25 คน ตัวแทนกลุ่มโอท็อปแต่ละประเภท 22 คน ตัวแทนส่วนราชการและเอกชนจาก 9 หน่วยงาน 15 คน หัวหน้าชุมชนโอท็อปที่มีลักษณะเด่น 1 คน เครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) บริบท และสภาพปัญหาชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามจุดเด่นแต่ละพื้นที่ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ชุมชนมีความรักสามัคคี เกื้อหนุนกัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินมั่นคงในอาชีพ และรายได้ของครัวเรือนมีการรวมกลุ่มชุมชนต่อเนื่องได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และมีความทั่วถึงด้านสาธารณูปโภค 3) รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ จากผลการสัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อย คือ ตัวแบบ 4 C มีองค์ประกอบ ได้แก่ สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากชุมชนให้ขยายตัวเสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล และให้องค์การมีขีดสมรรถนะสูง ข้อเสนอแนะ คือ ชุมชนควรปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงให้โอท็อปนวัตกรรมวิถีเป็นอาชีพรองจากเกษตรกรรม และค้นหาอัตลักษณ์จุดเด่นเฉพาะที่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่นสามารถพัฒนาต่อยอดได้ นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็ง ชุมชนโอท็อปนวัตกรรมวิถี กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This qualitative research aimed to 1) study OTOP INNO-Life Community context and problems in Suphanburi province 2) study factors affecting the success of the community strength development and 3) propose the strength development model of OTOP INNO-Life community by creative participation process. The 63 key informants consisted of 25 OTOP members who attended the meeting, 22 representatives from each OTOP community, 15 government and private sectors representatives from 9 agencies and 1 outstanding leader of OTOP community. Research instruments were in-dept interview, focus group and participant observation by using contents analysis. Research results revealed that 1. Context and community problems were different according to each area distinction. 2. Factors affecting the success of the strength development of OTOP INNO-Life Community by creative participation process were communities' unity, support, joint problem solving, life and property security, job security and household income, continuous community integration, supports from outside agencies and availability of public utilities. 3. The strength development model of OTOP INNO-Life Community by creative participation process was 4 C Model comprising Community self-reliance, Community expanding grassroots economy, Community capital and Community capacity. Suggestions for communities were that they should adapt to the dynamic environment, give priority to OTOP INNO-Life careers after agriculture, find genuine and unique identity differentiating from other communities for the further sustainable development of the grassroots economy.

Keywords: Strength Development Model, OTOP INNO-Life Community, Creative Participation Process

บทนำ

การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนนับเป็นประเด็นสำคัญที่ได้ถูกระบุไว้ในแผนงานของรัฐเริ่มตั้งแต่การกำหนดกรอบแนวคิดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 (พ.ศ. 2561-2580) ที่เน้นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน มุ่งการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทยข้อ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งเสริม และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคง และมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถ และความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2560)

รัฐบาลปัจจุบันมีแนวนโยบายมุ่งเน้นสร้างรายได้ ความเจริญเติบโต และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกับการดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศ คือ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอน.ตผ.) เป็นผู้ขับเคลื่อน และมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลในการเพิ่มอาชีพ และรายได้ให้กับชุมชนในระดับรากหญ้า ประกอบไปด้วยผู้รับผิดชอบทั้งในส่วนของการกระทรวง ทบวง กรม และฝ่ายสนับสนุนที่เป็นภาคเอกชน และถือ

เป็นรูปแบบของการกระจายรายได้สู่ชุมชนที่ดีที่สุดในรูปแบบหนึ่ง สำหรับ “ผลิตภัณฑ์” ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิดรวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งการพัฒนาหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ยังอาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งเท่านั้น การปรับตัวสู่เศรษฐกิจ และการค้าแบบสากลทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายตามที่ต่าง ๆ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูงไม่สามารถกระจายสินค้าได้อย่างทั่วถึง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ประกอบกับรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนกลับไปตกอยู่กับผู้ประกอบการที่เป็นนายทุน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า และธุรกิจการท่องเที่ยว ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจโอท็อปรายย่อยยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพเป็นเพียงการขายสินค้า และบริการภายในพื้นที่เท่านั้น

ด้วยสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นจึงได้เกิดแนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาธุรกิจชุมชนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เปลี่ยนเป็นรายได้ของครอบครัวในชุมชน เป็นชุมชนที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ผลิตภัณฑ์ และบริการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถชักนำให้เกิดการสร้างงาน การกระจายรายได้ และการโยกย้ายถิ่นฐานของสมาชิกแต่ละครอบครัว ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสังคมมีความสุขที่ยั่งยืนเป็นพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากอย่างแท้จริง การพัฒนาแนวคิดในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดคำใหม่ว่า นวัตกรรม เกิดจากการผสมผสานระหว่างคำว่า วิถีชีวิต เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการนำผู้คนจากข้างนอกเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตเรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหาร และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ (กรมการพัฒนาชุมชน (2562))

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย มีพื้นที่ 5,358.008 ตารางกิโลเมตร ประชากรจำนวน 852,003 คน (พ.ศ. 2565) เป็นเมืองโบราณเดิมชื่อว่า ทวารวดีศรีสุพรรณภูมิ หรือพันธุมบุรี ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่าจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองสุพรรณบุรีเป็นเมืองหน้าด่าน และเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบต่ำติดชายฝั่งแม่น้ำสุพรรณบุรี มีทิวเขาขนาดเล็กอยู่ทางเหนือ และทางตะวันตก และทิศเหนือ มีอุทยานแห่งชาติพุเตย แหล่งน้ำสำคัญคือเขื่อนกระเสียว ด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบลุ่มของแม่น้ำสุพรรณบุรี (แม่น้ำท่าจีน) ใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าว มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร 107 กิโลเมตร ประกอบด้วย 10 อำเภอ 42 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 10,578 ครัวเรือน (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562) จากข้อมูลสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดสุพรรณบุรี ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม (กันยายน 2562) จำแนกชุมชนท่องเที่ยวตามมูลค่าประเภทของการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละกลุ่ม ดังนี้ กลุ่มอาหาร รวมจำนวน 198 กลุ่ม กลุ่มเครื่องดื่ม จำนวน 18 กลุ่ม กลุ่มผ้าและเครื่องแต่งกาย จำนวน 58 กลุ่ม กลุ่มของใช้ของตกแต่ง ของที่ระลึก จำนวน 120 กลุ่ม กลุ่มสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร จำนวน 34 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 420 กลุ่ม (สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี, 2562)

ดังนั้น จึงนับเป็นความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โอท็อปนวัตกรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากได้รับการจัดอันดับเป็นหนึ่งในสี่ชุมชนนวัตกรรมของประเทศไทยที่ได้รับรางวัลต้นแบบสมาชิก เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบและ SMEs ต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจบริบท และสภาพปัญหาตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนอันจะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่จะส่งผลต่อการกระจายรายได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนอันจะเป็นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตให้กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสืบไป โดยกำหนดกรอบแนวคิดของงานวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรจากนิยาม World Bank (2008) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) เป็นกระบวนการที่แต่ละคนจะต้องฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (Appreciate) การแสดงความรู้สึกและข้อคิดเห็น (Influence) และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานร่วมกัน (Control) สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ตัวแปรร่วมจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีมีจำนวน 6 กระบวนการ ปัจจัยความสำเร็จของ AIC มีจำนวน 4 ประการ และปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชนโอท็อปได้มาจากข้อสรุปจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีจำนวน 7 ประการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหา การดำเนินงานของชุมชนโอท็อปวิถีในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปวิถีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปวิถีที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชน

คำว่า “พัฒนา” (Development) นำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกิดการปฏิวัติทางอุตสาหกรรมขึ้น นักเศรษฐศาสตร์ได้นำคำว่าพัฒนาอธิบายการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป หลังจากนั้น คำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก ความหมายทั่วไปคือ การทำให้เจริญหรือก้าวหน้า เป็นการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายคำว่า “พัฒนา” คือ การทำให้เจริญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) การพัฒนาชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งด้านแนวคิดบนพื้นฐานความเชื่อ หลักการ วิธีการต่าง ๆ โดยที่การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

ทฤษฎีการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ “ชุมชน” มีนัยและความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละบริบท ถ้าพิจารณาโดยทั่วไป ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 คำว่า ชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน เมื่อพิจารณาโดยรูปศัพท์ภาษาไทยสามารถพิจารณาแยกเป็น 2 คำ (พยางค์) คือ “ชุม” หมายถึง มารวมกัน พรรค พวก ร่วมกัน ชุมนุม และคำว่า “ชน” หมายถึง ชิดจณติดกัน คน ประชาชน กลุ่มคน เมื่อนำทั้งสองคำมารวมกัน จึงมีนัยหมายถึง การอยู่ร่วมกันเป็นพวกเดียวกันของคน หรือกลุ่มคน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Community

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ความหมายของ “ชุมชนเข้มแข็ง” มีบริบทที่แตกต่างกัน อาจมีความแตกต่างกันออกไปในบริบทแวดล้อม เช่น ระบบการบริหารจัดการ เครือข่าย ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมภายในชุมชน จิตสำนึกภายในชุมชน หรือศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน โครงสร้างอำนาจรัฐ หรือกลไกในระบบเศรษฐกิจของสังคม ประเวศ วะสี (2556) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาในสภาวะวิกฤติต่าง ๆ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้กันในการปฏิบัติ ความร่วมมือกันจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ประเวศ วะสี (2556) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ คือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาในสภาวะวิกฤติต่าง ๆ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้าร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้กันในการปฏิบัติความร่วมมือกันในชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา ลักษณะ “ความเป็นชุมชน” (Civility) ความเข้มแข็งไม่ได้หมายถึง เฉพาะชาวบ้านเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึง องค์กรต่าง ๆ ทุกประเภท ที่ดำเนินการเป็นไปในทางเดียวกัน

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษามลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการปรับวิธีคิด และวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐ จากเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนชุมชนในการจัดการ และแก้ปัญหาของชุมชนเอง สำหรับตัวแปรร่วมปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อป จากการทบทวนแนวคิด และทฤษฎีที่มีความถี่มากที่สุดเลือกได้จำนวน 7 ปัจจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรร่วมปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี

ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อป	สถาบันวิจัยและพัฒนาแบบ สุขภาพชุมชน (2561)	ปัญญาทัศน์ จุฬาลงกรณ์ (2564)	จริยธรรม มีศรี (2563)	Amstrong (2012)	ชนพงษ์ อภรณ์พิศาล (2560)	วันสรา จันทร์ภักดิ์ (2565)	พรพรรณ เหมะพันธุ์ (2565)	สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน (2565)	วุฒิชัย สายบุญจง (2561)	วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม (2561)	รวม
1. การตัดสินใจแก้ไขปัญหาร่วมกัน	✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓	7
2. มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรม	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
3. มีความรักสามัคคี เกื้อหนุนกัน	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		7
4. ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถ		✓	✓		✓	✓	✓	✓			6
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม		✓		✓	✓		✓	✓		✓	6
6. การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน	✓						✓	✓	✓	✓	5
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน		✓			✓				✓		3
8. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	9
9. มีความเสียสละ รับผิดชอบร่วมกัน			✓	✓				✓		✓	4
10. ตระหนักถึงความต้องการและพัฒนาผลิตภัณฑ์				✓	✓						2
11. สินค้ามีคุณภาพ				✓	✓						2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

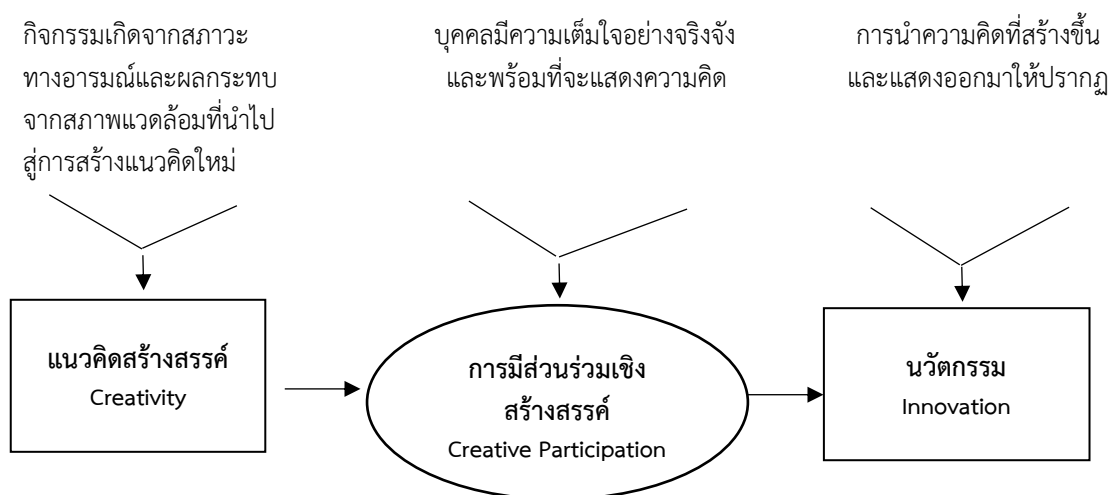
ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อป	สถาบันวิจัยและพัฒนาแบบ สุขภาพชุมชน (2561)	ปัญญาตน จุฑามาศ (2564)	จิรกรณ์ มีศรี. (2563)	Amstrong (2012)	ชนพงษ์ อภรณ์พิศาล. (2560)	วันสรา จันทร์กมล (2565)	พรพรรณ เหมะพันธุ์ (2565)	สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน (2565)	วุฒิชัย สายบุญจง (2561)	วริทธิ์ ยิ้มแย้ม (2561)	รวม
12. มีความทั่วถึงด้าน สาธารณูปโภค	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			7
13. มีความมั่นคงปลอดภัยใน ชีวิต	✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓	7
14. มีความมั่นคงในอาชีพและ รายได้	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
15.เชื่อมั่นในศักยภาพชุมชน									✓	✓	2

ที่มา: ผู้วิจัย

สำหรับลักษณะของชุมชนเข้มแข็งพิจารณาได้ในหลายมิติ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องมีจำนวน 7 ด้านดังนี้ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ และมิติด้านประชาธิปไตย

แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Participation) เป็นคำที่ถูกนำมาใช้ในทางสังคมศาสตร์ใน ค.ศ. 1920 โดยนักวิชาการชื่อ Lucien Levy-Bruh เผยแพร่ผลงานชื่อว่า How Natives Think (1910) เพื่อใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสังคมกับกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย กล่าวคือ เป็นปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับนวัตกรรมขององค์การดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์เป็นปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับนวัตกรรม

ที่มา: Andrew, H. (1986)

แนวคิด AIC เป็นกระบวนการจัดประชุมสัมมนาโดยใช้ความรู้เชิงบวกต่อกัน ร่วมกันสร้างปณิธาน อนาคตที่พึงปรารถนาของชุมชน หรือกลุ่มเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นวิธีการสำคัญ ร่วมกันวางแผนปฏิบัติ และควบคุมให้เกิดการกระทำมาจากคำย่อภาษาอังกฤษว่า Appreciation Influence Control พัฒนาโดยสถาบัน Organization: An International Institute (ODII) สหรัฐอเมริกา โดย Smith (1991) หลักการสำคัญ คือ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน คิดถึงคุณค่าของการกระทำที่นำไปสู่เป้าหมายที่สามารถปฏิบัติได้ ประเทศไทยได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้โดยสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (Population and Community Development Association: PDA) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI) กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมใช้ความรู้เชิงบวกต่อกัน (A: Appreciation) ร่วมกันสร้างปณิธานสำหรับอนาคตที่พึงปรารถนาจากการใช้ปัญญาที่เกิดจากการแลกเปลี่ยน คิดค้นวิธีการสำคัญ (I: Influence) ร่วมกันวางแผนปฏิบัติการ และมีการควบคุมเพื่อให้การกระทำนั้นบรรลุผล (C: Control)

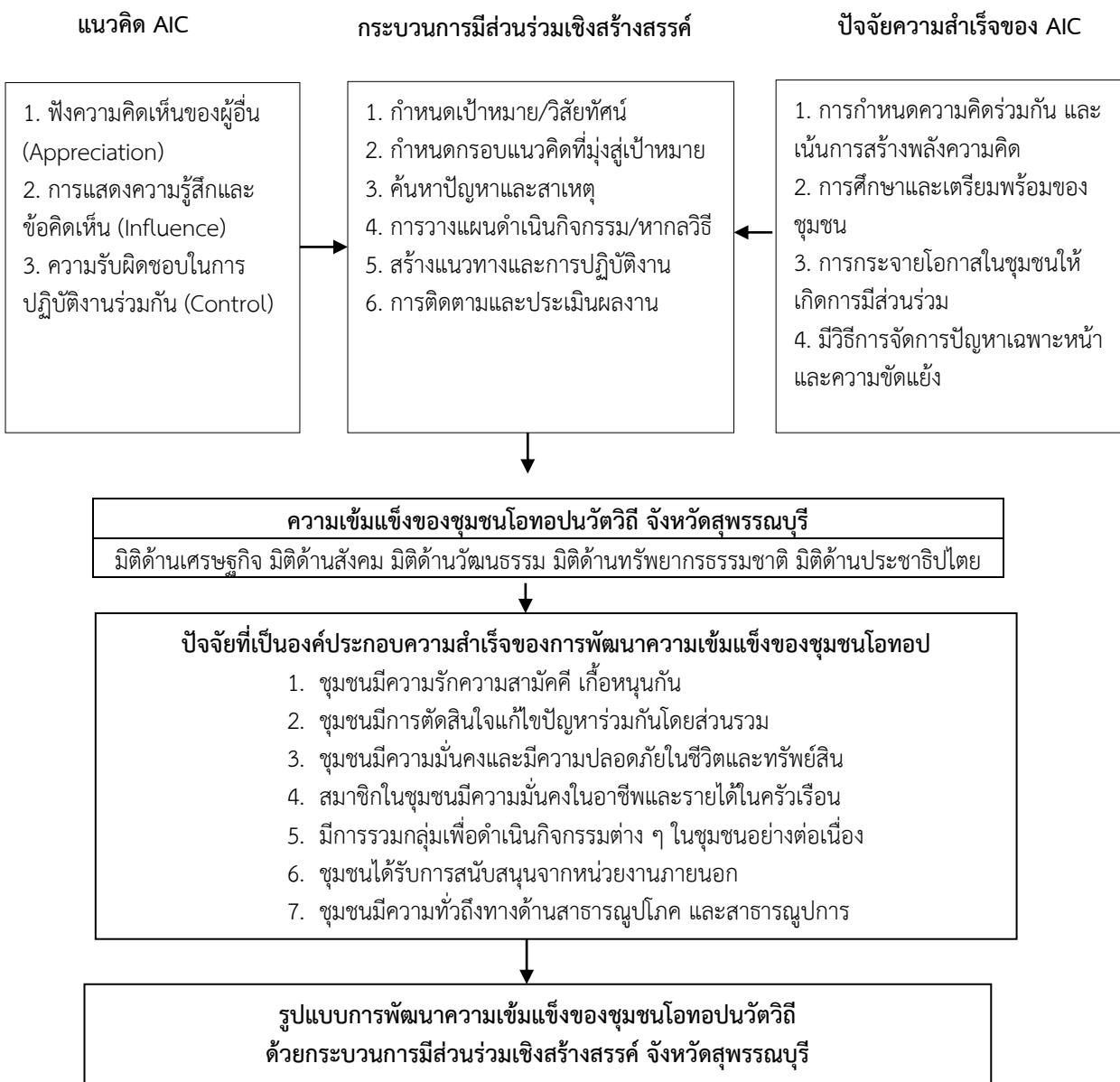
การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม ความหมาย การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดจากประเทศตะวันตกควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิ และความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้น ความเชื่อเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ความเป็นปัจเจกชน” (Individualism) ที่มีความสามารถ ศักยภาพในการคิด การแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชนที่สังกัด (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2565) ในสังคมไทย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (A Theory of Participation) เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในนโยบายการพัฒนาชนบทนับตั้งแต่ พ.ศ. 2520 และเริ่มปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการพัฒนาที่สนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเองได้ และสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2565) ได้มีการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งจะต้องมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

แนวคิดชุมชนโอท็อปนวัตกรรม เริ่มมาจากการออกแบบแนวคิดแผนยุทธศาสตร์ของประเทศไทยระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มุ่งเน้นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคอุตสาหกรรมการผลิต และบริการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และพันธกิจของกระทรวงมหาดไทยข้อ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2560) จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) ที่เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 การพัฒนาแล้วได้ประสบความสำเร็จเชิงการแข่งขันในระดับหนึ่งเท่านั้น ภาครัฐได้เปลี่ยนผ่านยุคการผลิตสินค้าให้ขายได้สู่การสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy)

ชุมชนโอท็อปการท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี

แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับทบทวน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ระบุคำขวัญว่า “สุพรรณบุรีเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร และอาหารปลอดภัยชั้นนำ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเมืองสะอาด ธรรมชาติสมบูรณ์ ศูนย์การศึกษา และการกีฬา ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” มีเป้าประสงค์สำคัญ คือ เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าท้องถิ่น เป้าหมายการพัฒนาได้กำหนดตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 ดังนี้ ร้อยละของรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของมูลค่าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และร้อยละแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาฟื้นฟู (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562) โดยได้

รับรองการจัดประเภทชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี ดังนี้ ชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี ระดับ A จำนวน 1 ชุมชน ระดับ B จำนวน 10 ชุมชน ระดับ C จำนวน 20 ชุมชน และระดับ D จำนวน 13 ชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคลและกลุ่ม (In-depth/Group Interview) จากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การประชุม/สนทนากลุ่ม (Focus Group) และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อหาข้อเท็จจริงสำหรับนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอทอปนวัตวิถี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Method) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมโดยสมัครใจ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่ม องค์การ ชุมชนทางสังคม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบการชุมชนโอทอปนวัตวิถี ในพื้นที่เป็นตัวแทนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 63 คน ประกอบด้วย สมาชิกโอทอปที่ร่วมประชุม 25 คน ตัวแทน

กลุ่มโอท็อปแต่ละประเภท 22 คน ตัวแทนส่วนราชการและเอกชนจาก 9 หน่วยงาน 15 คน หัวหน้าชุมชนโอท็อปที่มีลักษณะเด่น 1 คน

การเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือจากแบบสัมภาษณ์ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการสรุปผลที่ได้จากข้อมูลที่ศึกษาด้วยคำอธิบายเชิงบรรยาย และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต (Observation) เป็นการวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการสังเกต และข้อมูลที่บันทึกจากการสัมภาษณ์ผสมผสานกัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในด้านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการศึกษา

การศึกษาบริบท และสภาพปัญหา การดำเนินงานของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาสำคัญมากที่สุดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของชุมชนโอท็อป ได้แก่ ด้านเงินทุน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นชุมชนโอท็อปส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีแก้ด้วยตนเอง โดยภาครัฐให้การส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชนมากที่สุด ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร และการดำเนินงานของชุมชนโอท็อปได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการผลิต และพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับช่องทางจำหน่ายที่ทำรายได้ให้กับชุมชนโอท็อปมากที่สุด ได้แก่ จำหน่ายโดยตรง กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการขายรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ ชุมชนโอท็อปนวัตกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรีมีจุดเด่นในเรื่อง การปลูกพืชผลทางการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี ใช้น้ำหมักตามธรรมชาติ มีทั้งผักสด และผลไม้เป็นการเกษตรแบบพึ่งตนเอง มีผ้าทอพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ สินค้าได้รับการยอมรับในความที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ และสามารถผสมผสานองค์ความรู้เข้ากับการดัดแปลงทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีสวยงาม และสร้างคุณค่าเพิ่ม ความเข้มแข็งของชุมชน ต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วน ภาครัฐควรเข้ามาดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมากขึ้น บางครั้งยังพบปัญหาเรื่องการอำนวยความสะดวกให้สมาชิกเฉพาะกลุ่ม และควรมีการติดตาม และตรวจสอบผลการทำงาน ส่งเสริมให้ในแต่ละเครือข่ายชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ไม่ควรทำซ้ำกันในหลายพื้นที่ สภาพของปัญหา ประการแรกขาดเงินทุนในการนำมาพัฒนาสินค้า สมาชิกขาดทักษะในการผลิตสินค้าไม่ทันต่อความต้องการของตลาด ประการที่สอง การผลิตสินค้าบางประเภทเป็นทักษะเฉพาะ สมาชิกที่มีความรู้ และเชี่ยวชาญมีอยู่อย่างจำกัด ประการที่สาม เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายชุมชนจะต้องผลิตได้ตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการองค์การอาหารและยา (อย.) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อน การผลิตอาหารของชุมชนส่วนใหญ่จะยังไม่ได้มีการรับรองส่งผลทำให้กระทบต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคที่ตระหนักถึงความปลอดภัยในการบริโภค

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการประชุมกลุ่มย่อย สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ตามกรอบแนวคิดวิจัย ดังนี้

1. ชุมชนมีความรักความสามัคคี เกื้อหนุนกัน
2. ชุมชนมีการตัดสินใจแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยส่วนรวม
3. ชุมชนมีความมั่นคงและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
4. สมาชิกในชุมชนมีความมั่นคงในอาชีพ และรายได้ในครัวเรือน
5. มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

6. ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

7. ชุมชนมีความทั่วถึงทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

นำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย สมาชิกชุมชนโอท็อปนวัตวิถี ส่วนราชการ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปว่า การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ได้รูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ 4 C (4 C Model) ประกอบด้วย 1. สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ (Community Self-reliance) 2. ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้ขยายตัว (Community Expanding Grassroots Economy) 3. เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล (Community Capital) 4. พัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูง (Community Capacity)

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ 4 C Model

ที่มา: ผู้วิจัย

ตารางที่ 2 รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
เชิงสร้างสรรค์ 4 C Model และแนวทางนำสู่การปฏิบัติ

4 C Model	แนวทางนำสู่การปฏิบัติ
1. สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ (Community Self-reliance)	1.1 สร้างและพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ 1.2 พัฒนาจุดเด่นของสินค้าและบริการของชุมชนให้แตกต่างจากที่อื่น 1.3 ส่งเสริมความร่วมมือชุมชนและภาคีเครือข่าย 1.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ 1.5 บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาชุมชน
2. ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ให้ขยายตัว (Community Expanding Grassroots Economy)	2.1 เพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน 2.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม 2.3 ขยายช่องทางการตลาดทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ให้มากขึ้น 2.4 สร้างสรรค์เนื้อหาการตลาดดิจิทัลที่หลากหลายรูปแบบ 2.5 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรในท้องถิ่น
3. เสริมสร้างทุนชุมชนให้มี ประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล (Community Capital)	3.1 พัฒนาระบบการจัดการและการเข้าถึงแหล่งทุนชุมชน 3.2 ส่งเสริมให้เกิดการจัดการทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพ 3.3 ภาครัฐให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแหล่งทุนที่เหมาะสม 3.4 จัดให้มีระบบการตรวจสอบและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ 3.5 การบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนยึดหลักความโปร่งใส
4. พัฒนาศักยภาพให้มีความเข้มแข็ง (Community Capacity)	4.1 ให้มีระบบและกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 4.2 เสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนให้โดดเด่น 4.3 พัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกชุมชน 4.4 ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง 4.5 สร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อยกระดับทางด้านผลผลิตและบริการ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง คือ ทำให้ทราบถึงบริบท และสภาพปัญหาชุมชนโอท็อปนวัตวิถี จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ว่าความสำเร็จของชุมชนส่วนหนึ่ง คือ สมาชิกชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการได้ และสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2556) ที่ว่า การที่ชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้นั้นจะต้องร่วมกันคิด ร่วมทำ จะทำให้มีศักยภาพในการแก้ปัญหา การดำเนินงานของชุมชนโอท็อปนวัตวิถีในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาสำคัญมากที่สุดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของชุมชนโอท็อป ได้แก่ ด้านเงินทุน เมื่อเกิดปัญหาค่าขึ้นชุมชนโอท็อปส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีแก้ด้วยตนเอง โดยภาครัฐให้การส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชนมากที่สุด สำหรับปัญหาสำคัญมากที่สุดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของชุมชนโอท็อปนับเป็นประเด็นที่สำคัญของหลายชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการ ได้แก่ นัสรา จันทรภักดิ์ (2563) ศึกษาเรื่อง เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เงื่อนไขที่เป็นปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคม ก็คือ ผลสำเร็จจากการประกอบกิจการโดยการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ และกลุ่มมีความมั่นคง มีความมั่นคงในอาชีพ และความปลอดภัยในชีวิต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง พบว่า ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โอท็อปนวัตวิถีจังหวัดสุพรรณบุรีมีจำนวนทั้งสิ้น 7 ข้อ ได้แก่

ประการแรก คือ ชุมชนมีความรักความสามัคคี เกื้อหนุนกัน และความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนที่สำคัญ ก็คือ สมาชิกชุมชนจะต้องมีความสามัคคีให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง โดยยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพัฒนาองค์การชุมชน (2565) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการ โดยศึกษาในพื้นที่ปฏิบัติการระดับตำบลใน 5 จังหวัด ผลการวิจัยสรุปว่า พื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชนที่ได้จากการที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งจากการกระจายโอกาสให้บุคคลมีส่วนร่วม และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ เหมะพันธุ์ (2565) ที่ศึกษาเรื่องความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี กระบวนการและความเป็นผู้ประกอบการเชิงสถาบัน โดยศึกษาต้นแบบ 4 ชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวไม่ได้เกิดขึ้นจากการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพของคนในชุมชน แสดงออกถึงการรวมตัวของสมาชิกชุมชนการร่วมคิด การแก้ปัญหาร่วมกัน มีความสามัคคีบนพื้นฐานของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย นั่นคือ การเป็นชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีต้นแบบ

ประการที่สอง คือ ชุมชนมีการตัดสินใจแก้ไขปัญหาาร่วมกันโดยส่วนรวม ผลสัมฤทธิ์ความสำเร็จของชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากสมาชิกชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยอาศัยมติของที่ประชุมสมาชิกร่วมกันให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม (2561) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การรวมกลุ่มของชุมชน มีการเรียนรู้ การจัดการ และแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาสร้างอาชีพให้กับชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย สายบุญจง (2561) ที่ศึกษาเรื่อง ชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของชาวชุมชน กรณีศึกษาบ้านปลายคลองบางโพธิ์เหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่ชุมชนมีความสามัคคี มีความไว้วางใจกันระหว่างคนในชุมชนสามารถร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

ประการที่สาม คือ ชุมชนมีความมั่นคง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวหลากหลายอาชีพทำให้เป็นปัญหาด้านความปลอดภัย ความเข้มแข็งของชุมชนจึงจะต้องทำให้ชุมชนมีความมั่นคง และมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน (2565) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการ โดยศึกษาในพื้นที่ปฏิบัติการระดับตำบลใน 5 จังหวัด ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ การเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ และสอดคล้องกับการวิจัยของคณะกรรมาธิการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ (2564) ที่รายงานการพิจารณาศึกษาการจัดการตำบลเข้มแข็ง ตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อศึกษา และพัฒนาข้อเสนอการพัฒนาระบบการจัดการตำบลเข้มแข็ง สนับสนุนการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศที่เน้นการพัฒนาอย่างบูรณาการเต็มพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเข้มแข็ง คือ การที่ชุมชนสามารถจัดการกันเองได้ทั้งด้านข้อมูล แผนการบริหารจัดการ การขับเคลื่อนการพัฒนาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดี ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี สิ่งแวดล้อมดี อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีภูมิทัศน์ทางานต่อปัจจัยภายนอกที่มากกระทบ ทำให้มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย

ประการที่สี่ คือ สมาชิกในชุมชนมีความมั่นคงในอาชีพ และรายได้ในครัวเรือน เมื่อชุมชนไม่มีปัญหาทางการเงินแล้วจะทำให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกรู้ว่ามีความมั่นคงในอาชีพ และครอบครัวมีรายได้สำหรับดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัสรา จันทรกมล (2563) ศึกษาเรื่อง เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขที่เป็นปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคม ก็คือ ผลสำเร็จจากการประกอบกิจการโดยการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ และกลุ่มมีความมั่นคง มีความมั่นคงในอาชีพ และความปลอดภัยในชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rebecca (2012) ศึกษาเรื่อง An Analysis of the Conditions for Success of Community-Based Tourism Enterprises ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการประสบความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว มีผลดีต่อชุมชนในด้านของการเพิ่มโอกาสของคนในชุมชน และเพิ่มประสิทธิภาพของเศรษฐกิจชุมชน และลดความยากจน ตลอดจนการบริหารทางการเงินโปร่งใส

ประการที่ห้า คือ มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Danise (2010) ศึกษาเรื่อง Community Participation in Local Decision-making in Protected Areas: The Case of The New Forest Nation Park Hampshire England ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่นำไปสู่การพัฒนาแนวทางสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกของชุมชนมีระดับของการมีส่วนร่วมสูง โดยจัดแบ่งกลุ่มของการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ปัจเจบุคคล ความร่วมมือ และภาวะผู้นำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Christoffel (2007) ศึกษาเรื่อง The Effectiveness of Community Participation in Planning and Urban Developments ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนส่วนใหญ่ยึดผลประโยชน์ และเกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผน การมีส่วนร่วมของสมาชิกได้รับแรงผลักดันจากแรงกระตุ้นจากข้อมูลสารสนเทศ ผลลัพธ์ที่ได้ของชุมชนเกิดจากแรงจูงใจที่หลากหลายรูปแบบโดยมุ่งเน้นภาพลักษณ์มากกว่าการยึดผลประโยชน์ร่วมกัน

ประการที่หก คือ ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนยังคงต้องอาศัยความสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐทั้งในด้านงบประมาณ สาธารณูปโภค การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ตลาดและการขยายช่องทางการตลาด รวมทั้งการพัฒนาทักษะ และฝีมือทางการด้านผลิตของสมาชิกใน ซึ่งชุมชนไม่สามารถดำเนินงานด้วยตนเองได้ตามลำพัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริกรณ์ มีศรี (2563) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประการหนึ่ง ก็คือ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนพงษ์ อาภรณ์พิศาล (2561) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดูแล ติดตามผลการดำเนินการ โดยผลักดันการนำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งจะต้องมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนเนก ไยอินทร์ (2564) ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมที่ดีของชุมชน: การต่อยอดภูมิปัญญาสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ว่า การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องเชื่อมโยงความโดดเด่นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เครือข่ายชุมชนวิถีพอเพียง วิถีไทยวิถีธรรม และนวัตกรรมที่ดี

ประการสุดท้าย คือ ชุมชนมีความทั่วถึงทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ หน่วยงานของภาครัฐจะต้องจัดทำให้เกิดความพร้อมและทั่วถึง ตลอดจนสนับสนุนด้านต้นทุนสาธารณูปโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Christ (2016) ศึกษาเรื่อง A Conceptual Framework Sustainable Community Development การศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ควรบรรจุไว้ในแผนงาน การดำเนินงาน การวัดและการประเมิน การจัดสรรรายได้ให้เกิดการ

พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kylie (2011) ศึกษาเรื่อง The Relationship Between Residential Satisfaction, Sense of Community, Sense of Belonging and Sense of Place in a Western Australian Urban Planned Community โดยศึกษาความพึงพอใจกับความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีกับคุณภาพชีวิตของชุมชน ความพึงพอใจของชุมชนกับปัจจัยด้านจิตวิทยาของสมาชิก เช่น การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สาม นำเสนอรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ 4 C Model ที่ได้จากการวิจัยพบว่า ในภาพรวมเป็นรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนที่สอดคล้องกับแนวคิด AIC โดย Smith (1991) ที่มีหลักการสำคัญ คือ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน คิดถึงคุณค่าของการกระทำที่นำไปสู่เป้าหมายที่สามารถปฏิบัติได้ เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของตัวแบบ 4 C Model อภิปรายผลได้ดังนี้ สำหรับ C ตัวที่หนึ่ง ได้แก่ สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2565) ที่ว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการพัฒนาที่สนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเองได้ C ตัวที่สอง ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้ขยายตัว สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560-2564 ข้อ 4 เกี่ยวกับแนวคิดชุมชนโอท็อปนวัตกรรมเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก C ตัวที่สาม เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ เหมะพันธุ์ (2565) ที่ศึกษาความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมที่ว่า ความสำเร็จของชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นจากการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียวหากแต่เป็นทรัพยากรของคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ C ตัวที่สี่ พัฒนาการให้มีขีดสมรรถนะสูง สอดคล้องกับการวิจัยของ คณะกรรมการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ (2564) ที่ว่า ชุมชนเข้มแข็งเป็นการที่ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ทั้งด้านข้อมูล แผนการบริหารจัดการ การขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี สิ่งแวดล้อมดี อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีภูมิคุ้มกันต่อปัจจัยภายนอกที่มากระทบทำให้มีความรู้สึกรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. ส่งเสริมให้โอท็อปมีกำลังเข้มแข็งในมิติของการสร้างผู้นำกลุ่ม อาจจัดทำโครงการยุวชนรุ่นใหม่ของโอท็อปนวัตกรรม เพื่อให้คนรุ่นใหม่เป็นกำลังสำคัญของชุมชนในอนาคต โดยสร้างแรงบันดาลใจคนรุ่นใหม่ที่มีใจรักท้องถิ่น และมีอุดมการณ์ที่จะเป็นผู้ประกอบการ หรือ Startup ในอาชีพสนใจในท้องถิ่น ที่มีความพร้อมด้านต้นทุนทางสังคมสูงอยู่แล้ว
2. การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโอท็อปนวัตกรรมอาจติดขัดที่ระบบ และกลไกของการพัฒนาที่อาจเกิดความซ้ำซ้อน และส่งผลทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของในระดับจังหวัดควรชี้แจงทำความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทของแต่ละหน่วยงานให้เข้าใจชัดเจนตรงกัน
3. ควรจัดให้มีแหล่งเงินทุนที่ชุมชนโอท็อปนวัตกรรมสามารถเข้าถึงได้ง่าย หรือการจัดตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับช่วยเหลือชุมชนให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง สำหรับใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน หรือการขยายตัวของชุมชน
4. จัดให้มีการฝึกอบรม หรือหลักสูตรระยะสั้นให้กับชุมชนในเรื่องที่ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน เช่น หลักสูตรการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่มีรูปลักษณ์ทันสมัยและใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบในท้องถิ่น
5. เน้นการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกในระดับประเทศผ่านทางช่องทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ และเจาะลึกนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ เช่น การจัดสัมมนาฝึกอบรมนอกสถานที่ของหน่วยงานราชการในแหล่งชุมชนโอท็อปนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบช่องทางการตลาด และการใช้สื่อมีเดียที่เหมาะสมทั้งแบบ Offline และ Online สำหรับชุมชนโอทอปนวัตวิถี ในการเข้าถึงลูกค้า หรือผู้บริโภคแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ หรือการปรับสัดส่วนการนำเสนอจุดเด่นให้สอดคล้องกับความต้องการ

2. ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบประเด็นที่ทำให้ชุมชนโอทอปนวัตวิถีในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ประสบกับความล้มเหลว หรือไม่พัฒนาเท่าที่ควรกับชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับการปรับปรุงแก้ไข

3. จากผลการสำรวจข้อมูลสื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชนโอทอปนวัตวิถี พบว่า ยังมีความแตกต่างกันในด้านการนำเสนอข้อมูล บางชุมชนมีเนื้อหาสาระที่ค่อนข้างสมบูรณ์ที่ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจถึงจุดเด่นของชุมชนเป็นอย่างดี แต่บางชุมชนยังไม่ชัดเจน จึงควรมีการศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสาระ (Content) ที่เป็นมาตรฐานของทุกชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). การส่งเสริมสัมมนาชีพชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

คณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ. (2564). รายงาน การพิจารณาศึกษาการจัดการตำบลเข้มแข็งตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

จรีภรณ์ มีศรี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาลี-วรรณ ชุมชนพัฒนาตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมประมง.

ชนพงษ์ อารณพิศาล. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

นัสรา จันทรกมล. (2563). เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประเวศ วะสี. (2556). บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง. ในเอกสารชุดถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็ง. เล่มที่ 4, 8-9.

พรพรรณ เหมะพันธุ์. (2565). ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถี กระบวนการและความเป็นผู้ประกอบการเชิงสถาบัน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 10(1), 22-34.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญพัฒนา.

รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 11(1), 39-50.

วุฒิชัย สายบุญจง. (2561). ชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของชาวชุมชน กรณีศึกษา บ้านปลายคลองบางโพธิ์เหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(1), 119-129.

สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี (2561-2564). สุพรรณบุรี: สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2566). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). สรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน เอกสารรายงานประจำเดือน กันยายน 2562. (ไม่ปรากฏเลขหน้า) กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2560). **โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2565). **การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการดำเนินการอย่างบูรณาการ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

References

- Andrew H. (1986). Central Problems in the Management of Innovation. *Management Science*, 32(5), 590-607.
- Christoffel, V. (2007). **The Effectiveness of Community Participation in Planning and Urban Developments**. Master's Thesis, Massey University Palmerston. North New Zealand.
- Christi, N. (2016). **A Conceptual Framework for Sustainable Community Development**. Doctoral Dissertation, Potchefstroom Campus of the North-West University.
- Danise, H. (2010). **Community Participation in Local Decision-making in Protected Areas: the Case of the New Forest National Park, Hampshire, England**. Doctoral Dissertation, Bournemouth University.
- Kylie, M. (2011). **The Relationship between Residential Satisfaction, Sense of Community, Sense of Belonging and Sense of Place in a Western Australian Urban Planned Community**. Doctoral Dissertation, Faculty of Computing, Health&Science.
- Lucien, L. (1910). **How Natives Think**. Retrieved on January 20, 2023 from https://en.wikipedia.org/wiki/Lucien_Lévy-Bruhl
- Rebecca, A. (2012). An Analysis of the Conditions for Success of Community-Based Tourism Enterprises. Scientific Research, ICRT Occasional Paper. *Journal of Geoscience and Environment Protection*, 8(12), 1-52.
- Smith, W. William. (1991). **The AIC Model Concept and Practice**. Organization for Development International Institute. OD II: Leroy NW Washington DC.
- World Bank. (2008). **Appreciation-Influence-Control Collaborative Decisionmaking: Workshop-Based Method**. Retrieved on March 10, 2023 from <https://www.worldbank.org/ext/en/home>.

คณะผู้เขียน

เบญจวรรณ เจริญกลีกร

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เลขที่ 1 ถนนอุททองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: benjawan.ck1303@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เลขที่ 1 ถนนอุททองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: wijittra.sr@ssru.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ พลตำรวจโท ดร.สัณฐาน ชยนนท์

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เลขที่ 1 ถนนอุททองนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
e-mail: sunthan.ch@ssru.ac.th

